

i jako východisko skutečnosti, že i v dnešní době, kdy u nás kniha vychází, nám podává zcela unikátní výpověď.

PILÁTOVÁ, Jana. *Hnízdo Grotowského. Na prahu divadelní antropologie*. Praha: Institut umění-Divadelní ústav, 2009.

Peter Páluš /
Erika Fischer – Lichte:
Dejiny drámy / Marvin
Carlson: Dejiny
divadelných teórií /
Hans Thies Lehmann:
Postdramatické divadlo

Bratislavský Divadelný ústav nevydává tolik odborných knih o divadle jako jeho český protějšek. Nicméně za několik publikací mu nelze než poděkovat. Prvním zajímavým počinem bylo vydání dvoudílného výboru studií Sergeje M. Ejzenštejna *Umenie mizanscény I a II* (1999), já bych však chtěl poukázat na tři překladové knihy, jejichž vydání považuji za zásadní, a protože v Česku nebývá zvykem recenzovat díla vydaná na Slovensku, je možné, že širší divadelní veřejnosti tato díla unikla. První z nich jsou *Dejiny drámy* od Eriky Fischer-Lichte (2003), jedné z nejrespektovanějších evropských kapacit v oblasti divadelní vědy a historiografie. Kniha je to poměrně zvláštní, protože ne zcela naplňuje představu našince o díle, které v názvu nese „dějiny“ – ať už čehokoliv. Fischer-Lichte se nezabývá zdlouhavými popisy a tirádami názvů a děl v průběhu věků – z každého důležitého období si vybírá pou-

ze jedno dílo, kterému pak věnuje obsáhlý prostor pro analýzu, ale i komparaci dobových kontextů atd. Co je však na její knize nejzajímavější: konečně dílo, které nepředstavuje dramata jako interpretačně uzavřené celky a nepokouší se o nich vyslovit jakousi historicky ověřitelnou „pravdu“. Fischer-Lichte zkoumá vybrané texty především jako části společensko-kulturního kontextu dané doby a divadlu přisuzuje roli sociální instituce, která reflektuje dobovou společnost. Dějiny západního dramatu tedy zkoumá jako dějiny identity. A tato metoda jí umožňuje analyzovat a následně zapracovat do teorie dramatu všechny společensko-kulturní vlivy dramatu na společnost – a vnímat divadlo jako „integrující a integrovanou část společenské reality“ (s. 11). Jistě, v jednotlivostech možná najde o nic převratného, ale v celku se jedná o zajímavý, novátorský (a v důsledku velmi čtivý) přístup ke zpracování tématu v takovéto šíři.

Naopak další kniha *Dejiny divadelných teórií* (2006) naplňuje očekávání „dějin“ téměř dokonale. Marvin Carlson se v ní věnuje historii smýšlení o divadle v nebývalém rozsahu a hloubce. Na podobné dílo se dlouho čekalo. Zatímco příbuzná filmová věda má podobných děl k dispozici několik (např. Aristarcovy *Dějiny filmových teórií* již z roku 1968), divadelní věda byla doposud odkázaná pouze na nemnoho výběrových studií a článků. Carlsonova kniha je v tomto případě neocenitelná. Začíná antikou a končí někdy v závěru 20. století (konkrétně feminismem), přičemž celá polovina díla je věnována 20. století. Z prvních kapitol by se mohlo zdát, že je autor se vším hotov tak nějak rychle (kapitola „Středověk“ má čtyři strany), ovšem zdání klame. Carlson vede své „dějiny“ po

striktní časové ose, v jednotlivých kapitolách se zaměřuje skutečně pouze na dobové úvahy, autory a díla – jejich případné komentáře či polemiky nechává zaznít vždy až v době jejich vzniku. Tím se sice posiluje schopnost knihy „vyprávět příběh“ dějin, ovšem zároveň znesnadňuje její použití jako učebnice či jakéhosi rychle dostupného základního zdroje informací. A jak jsou takto z dálky hodnoceni domácí mistři? Začíná se samozřejmě Zichovou *Estetikou dramatického umění* (které však autor přisuzuje pouze lokální význam), pokračuje Mukařovským, větší prostor je věnován Jindřichu Honzlovi a Karlovi Brušákovi (jehož zařazení mezi pár vyvozených v oblasti divadelní teorie je překvapivé) a končí se Veltruským. Hostinský či Osolsobě zmínění nejsou.

Postdramatické divadlo Hanse-Thiese Lehmana (2007) představuje žádaný průnik do nejsoučasnejších toků divadelní teorie (zde je nutné poznamenat, že obsáhla recenze Martina Pšeničky vyšla ve 3. čísle *Divadelní revue*, 2008). Lehmann začíná u dramatu, ovšem věnuje se divadlu v celé jeho šíři, přes specifikaci současného herectví, režie až po vztahy k ostatním audiovizuálním médiím. Ve stručnosti nelze popsat ani vysvětlit jeho systém, jenž sám autor chápe jako pokus „o predloženie estetickéj logiky nového divadla“ (s. 15). V česko-slovenském jazykovém kontextu však toto dílo představuje vedle výboru studií editora Jana Roubala *Souřadnice a kontexty divadla*, publikace Ireny Sławińskiej *Divadlo v současném myšlení* a několika málo časopiseckých studií téměř jedinou možnost proniknout do světa současné divadelní teorie, která je v Lehmannově případě navíc konečně schopna uchopit rozmanitou škálu nových

žánrů, stylů a podob ne jako podivných výjimek, ale základních stavebních kamenů divadla naší doby.

A bez zajímavosti není ani informace, že v nejbližší době se chystá vydání další zásadní teatrologické publikace – *Performance Theory* Richarda Schechnera.

FISCHER-LICHTE, Erika. *Dejiny drámy*. Bratislava: Divadelný ústav, 2003.

CARLSON, Marvin. *Dejiny divadelných teórií*. Bratislava: Divadelný ústav, 2006.

LEHMANN, Hans-Thies. *Postdramatické divadlo*. Bratislava: Divadelný ústav, 2007.